

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari Veterum Libri Duo

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. XI. De jugo & funibus, quibus junguntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

ad hunc modum diceret, *jungere equos ad collum, vel cervicem*. Quoties illud *jungere ad* occurrit, toties fit mentio rei, cui quid adjungitur, & quæ ducenda trahendave venit, ut *jungere ad currum, ad aratrum*. Quare alia excogitanda lectio, de qua dicemus amplius, cum ad vehicula ipsa ventum erit. Neque enim dubitare possum, quin sub voce *papillam* vehiculi genus quoddam lateat.

Cap. XI.

De jugo & funibus, quibus junguntur.

Jugum, unde. Ζῶγ & pro bobus mulisve junctis. Athenæi & Polybii explicatio rejecta. Materia iugi lignum. Locus Esaiæ expenditur. Jugum unctum oleo. Jugum buxum, æneum, ferreum. Figura eius eadem in omni genere iugalium. Jugum fuit curvum. Stevechii & Lipsii figura rejecta. Ζῶγλιν. Sub uno iugo duo, aliquando tria, sed non nisi certo fine. Μέσασα. Gualtherus notatur. Ἀπορηνισκοί. Curtius exponitur. Calata iuga. Τλυφῆ, ἀπρον Ζῶγ. Hesy chius explicatur & emendatur. Stephani explicatio reiicitur. Ζῶγὸδεμον. Pollux emendatur. Ζῶγὸδετῆς. Lora. Iuga lorata. Subiuga. Cato emendatur. Ἐσῶγ Ὀμφαλὸς Ζῶγ. Λέπαδρα. Eustathius explicatur, item Pollux. Μασχαλίστρες. Antilena, postilena. Plautus exponitur contra Lambinum. Ἰπερῆς. Pertinet ad clitellas. Διπερῆς. Vossius reiicitur. Jugum equis solitum imponi. Ζῶγιοι ἰσσοποι. Iugales. Item mulis atque asinis, & quidem in collo, ac liberè, ut possent excutere. Λόφ & Statius exponitur.

A Nimalia, quæ ad currus junguntur, jungi ferè solent interventu iugi. Sic enim vocabant instrumentum illud, ad quod & temo vehiculi & funes cæteri, quibus trahebant, religabantur. Dicebatur verò jugum ita à jungendo, uti Varro testis est. *Jugum, ait, & jumentum à junctū*. Quamquam fortè rectius cum Gerharo Vossio statuamus contra fese rem habere, ac à jugo venire *jugare, item iungere*. Jugum autem à Græco Ζῶγος derivari, permutatione quadam literæ ζ, cui similem Latini non habent, in I, quomodo & à μέλιον maius est. Ζῶγος profectò Græcis, quod Latinis jugum. Philoxenus: *Jugum, Ζῶγος*. Licet hoc Ζῶγος fortasse sit à Ζῶγ &, quod, ut Hesy chius est auctor, notat πάν τὸ ἐζευγμένον, id est, quidquid conjugatum sociatumque est. Quomodo est Ζῶγ & pro bobus junctis apud Athenæum

Athenæum

Athenæum lib-I. cap. 13. ubi agitur de saltatione Magnesium. μά-
 χηται πρὸ ζεύγους ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν. Καὶ τέλει ὀλίγη δόσας τὸν ἀνδρα, τὸ ζεύ-
 γμα ἀπάγη. Perperam Interpres: *Raptis armis ante iugum arator pu-
 gnat, tibiæ modis corporis motum adaptans. Ad extremum verò prædo-
 vinctum aratorem cum iugo abducit.* Ζεύγους enim hic sunt juncti boves,
 quibus arator sparsa femina simulabat insinuare terræ. Sic ζεύγμα
 mulæ carrucariæ apud Polybium in Excer. Peirasc. pag. 154. καὶ τῶν
 ὄρειομόμων, καὶ τῶν ζεύγους, ἐπιτῆς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑπαρχέσσης. Ubi pariter interpres
 male, *iisdem pilento, bigis ac mulionibus.* Nihil enim hic de bigis agi-
 tur, sed mulabus. Materia ipsius vulgo fuit lignea. Inde habes apud
 Esaiam cap. 10. *Auferetur iugum de collo tuo, & computrescet iugum à
 facie olei.* Dicit, *computrescet*, quod non convenit in aliam mate-
 riam, præsertim, cum addatur causa, oleum. Græci omiserunt: Ita
 namq; habent: καὶ καλαφθαρήσειαι ὁ ζυγὸς δὲ τῶ ὤμῳ σε. At Junius &
 Tremellius: *Imò disturbabitur iugum propter oleum.* Clarius Casta-
 lio: *Iugum ex cervice auferetur, iugo præ pingvitudine corrupto.*
 Nempe hoc vult, nisi fallor, fore, ut oleum nimis jugo inunctum
 non conservet ipsum, sed corrumpat. Solebant enim instrumen-
 ta illa lignea, quo fierent durabilia, oleo inungere. Cato R.R.
 cap. 98. *Amurca decocta (eafex est olei) ligneam supellectilem omnem
 si unges, non putrescet, & cum ea terferis, splendidior fiet.* Apud Ho-
 merum in vehiculo Priami buxum est jugum. Verba sunt Iliad. α.

Καὶ δὲ δὲ πᾶσ ἀλόφιν ζυγὸν ἤρεον ἡμιάνειον
 Πύξινον, ὀμφαλόεν τ' εὐοίκεσιν ἀρηγός.

Apaxillo iugum abstulerunt mulinum, buxinum, umbilicosumque, bene
 clavis aptatum. Notat hic Eustathius, ita factum ab Homero, cum
 ad indicandum robur, tum, quod sermo esset Regis de vehiculo,
 alias non fuisse usitatum. Verba ejus: Τὸ ὄμφινον, ἔστι μὲν καὶ πρὸς σέρ-
 ρότητα, ἔχει δὲ ἐτι καὶ κάλλος βασιλικῆς ἀρεπῆς ἀπὸ τῆς. Οὐκ ὄν ὁ ζυγὸς βόειος τοῖς
 τῶν εἰν. Dicit, jugum vulgare, ac quale bobus solebat imponi, non
 fuisse istiusmodi. Et profectò supra demonstravimus è carpino vel
 acere fieri consuevisse. Sicut autem vulgo lignea fuere juga, sic
 nonnunquam legimus & ænea. Nam Horatius III. Carm. od. 9. ita
 habet, de Venere loquens:

Diductosque iugo cogit aëneo.

Et Apollonius lib. III. Argon. v. 1283. de bubus *Ætææ* :

-- Ἴδε ζυγά' χαλκεία ταύρων.

Ærea vidit iugataurorum. Sed & ferrea occurrunt. Claudianus :

-- -- *Sub iuga ferrea mittit*

Cornipedes. -- -- --

Et jam olim DEUS ipse apud Jeremiam Prophetam cap. 28. *Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor, Regi Babylonis.* Forma jugi fuit eadem in cunctis animalibus, cujuscunq; essent generis. Quod colligimus ex eo, quia neque Græci neque Latini differentia alicujus meminerunt. Nam quod Cato de R. R. cap. II. *iugum* memorat *plostrarium*, & mox *asinarium*, non tam pertinet ad formæ aliquam diversitatem, quam ad usum alium & alium, quando illud pertinuit ad plaustra, hoc ad molas. Deinde, quia, quæ in iugo boario memorantur partes, eadem iisdemq; cum nominibus occurrunt & in iugo equorum, quod ex Polluce liquet, qui lib. I. cap. 10. 10. iugum equorum sic describit, sicut alii iugum boum, aliorumve animantium, ut constabit ex sequentibus. Deniq; ostendunt hoc imagines & monumenta prisca, quando ea specie, qua boum, etiam equorum juga exhibent. Quod ante omnia notandum, ne talia nobis imaginemur juga equorum, qualia hodie per Germaniam regionesq; alias sunt in usu, orbiculata clausaque, & quibus equi colla inserunt. Nam contra veterum juga habuere ligna non duplicia, & coëuntia in orbem, sed simplicia, eaque leviter inflexa circa medium, curvaque. Inde Ovid. I. de Arte :

Præbet & in curvo colla premenda iugo.

Non igitur peritè satis, quisquis in Stevechianis notis ad Vegetium quadrigas pinxit falcatas, pag. 215. equis quatuor imposuit iugnum rectum instar asseris loco jugi. Sed nec Lipsii imago, quam proponit in Notis ad libros de Cruce, pag. m. 116. est conveniens, & nos infra dabimus ex Trajani Columna alia specie. Curvatura illa Græcis ζεύγλι. Pollux: Τα κούλια τῶ ζυγῶ, ἢ φ. ἢ ὑπὸ ἀγροῖαι οἱ ἵπποι, ζεύγλαι. *Curvatura iugi, sub quas mittuntur equi, zeugla.* Observandum, quod

quod unius jugi curvaturas faciat plures. Τα κείλα, inquit, & tamen de uno tantum jugo loquitur. Videlicet non singula jumenta singula quoque apud veteres habuere juga, verum jugum unum simul incumbere duobus. Inde factum, ut pro duobus istis jumentis uno in jugo duplex esset curvatura. Quod de uno jugo in jumentis pluribus dixi, liquet vel ex Columella, quando capite de domandis bubus lib. vi. *Per hac blandimenta triduo ferè mansuescunt, jugumque quarto die accipiunt.* Unum modò jugum memorat in pluribus. Similiter & lib. II. cap. 2. *In opere boves arctè junctos habere convenit, quo speciosius ingrediantur sublimes, jugumque melius aptum cervicibus insideat.* Quinimò lib. vi. cap. 2. jugum memorat, quo tres simul jungi possint boves, pertinens singulariter ad eos domandos. Si, ait, non pigeat jugum fabricare, quo tres jungantur, hac machinatione consequemur, ut etiam contumaces boves gravissima opera non recusent. Memorat hoc jugum velut singulare, atque alias non usitatum, unde liquet, vulgo habuisse, quibus jungebantur tantum duo. Neque alia est causa, cur Latinis pariter ac Græcis jugum boum de duobus usurpetur. Eadem fuit ratio in equis. Ovidius propterea in curru Solis, quem ducebat Phaëton, f. 3.

Consternuntur equi, & saltu in contraria factò

Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.

Jugo uni eripiunt colla plura, pluresque equi: Itaque & ipsi plures unico sub jugo, contra quam receptum nostris esse moribus confuevit. Quia ergo jugum unum pluribus, & ut postea liquebit, duobus simul incumbere, ideò in eo curvaturæ binæ, quæ à Græcis ζεύγλαι dicebantur. Errant enim, qui existimant fuisse ligna propendentia à jugo, hinc inde boum colla amplexantia: quando nulla talia in imaginibus antiquis. Etymologici auctor: Τα ζεύγλα τὰ τιθέμενα ἐπὶ τῶν αὐχένων τῶν βοῶν, οἱ μὲν ζεύγλαι, οἱ δὲ βοείαι, οἱ δὲ μέσσαβα καλῶσι. Facit auctor hic eadem esse ζεύγλαι atque μέσσαβα. Porro, μέσσαβα sunt lora quædam jugi, ut mox dicam. Sed notandum, ζεύγλαι duo denotare, lora ista, atque curvaturam. Ideò & de μέσσαβω seu μεσάβω Stephanus, quod aliquibus sit ἡ τῶν ζεύγλων γλυφὴ, ἐνθα αἱ αὐχένες τῶν βοῶν δεδεῖλαι. Iugi cavitas, in quam colla boum inseruntur, religantur ve. Sanè ζεύγλαι apud

Pollucem non intelligi posse lora, vel ex eo liquet, quia statim post superius allata verba sequitur, ὡν τὰ ἀγὰ, ἀροχηνίσκοι. Vertit ista Gvaltherus, *quarum* (zeuglarum) *extremities cornua vocantur*. Si zeugarum extremities cornua, quomodo possint esse lora, quorum extrema sive capita nemo unquam, credo, nominavit cornua? Quamquam Græca parum propriè reddiderit Gvaltherus: Alia enim *cornua*, alia ἀροχηνίσκοι. Nam ἀροχηνίσκοι propriè extremities, quæ definunt in anserculos. Nimirum fuit ea consuetudo veterum, ut in jugis, præsertim eorum, extremities sive capita formarent specie animalis alicujus, sive avis, maximè verò anserculi, quod videmus apertissimè in jugo boum, quod occurrit in columna Trajani, ista specie.

Habes satis clarè ἀροχηνίσκον in hoc jugo. Ad eundem ferè modum cernitur in jugo alio à Lipsio in Notis ad lib. III. de Cruce exhibitto, quamquam ibi pictoris incertitia canis aut piscis potius, quam anseris, speciem exhibeat. Appellabatur autem illa extremitas ἀροχηνίσκος, non quod semper ibi anserculi haberet effigiem, sed quod plerumque. Namq; in quadrigis, quas diligentissimè delineatas exhibet Philippus Rubenus lib. I. Elect. cap. 30. pars illa jugi definit in helicem, cochleæ figura. In vehiculo Darii ab uno capite Nini, ab altero Beli habebat effigiem. Memorat Curtius lib. III. cap. 3. cujus verba non satis hæcenus intellecta, explicant abunde, quæ hucusq; diximus. *Distinguebant, inquit, internitentes gemma jugum, ex quo eminebant duo aurea simulachra cubitalia, quorum alterum Nini, alterum*

alterum Beli gerebat effigiem. Loco anserculi jugum illud effigies Nini Beliq; habebat, unam in dextro, alteram in sinistro capite, non demissas, ut paulò ante anserinum caput vidimus in jugo bovino, sed subrectas, ut opinor, quia scribit, *eminebant.* Atq; hæc *calata juga*, quorum mentionem facit Propertius lib. II.

Esseda calatis siste Britanna jugis.

Cælata hic, in certas effigies formata, isto modo, sicut dixi. Habuerunt tamen & simplicia, nullisq; istiusmodi sculpturis cælaturisve culta, quorum postea effigiem exhibebo. Nunc cum satis constet, ἀγκυρῆσκυς esse in jugis, ζεύγλας esse partem jugi necesse est, quia capita seu ἀγκυρῆ ζευγλῶν Pollux appellari dicit ἀγκυρῆσκυς. Neq; aliud intellexisse censeo Hesychium, quando ita scripsit: Ζεύγλη. Ζυγός, ἢ τὸ ἀγκυρῆ ζυγῆ καθὸ ἐπίθετος, τὰς τραχήλους τὰ ζῶα. Quod Pollux appellavit κόλλα, alii dixerunt γλυφὴν, id Hesychius ἀγκυρῆ τῆ ζυγῆ hic reddidit. Intellexitq; illud supernè inflexum, quod imponitur cervici, & cui cervix veluti inferitur. Itaq; is ipse paulò ante: Ζεύγλας, ζυγοῖς, ἢ μέρη τῆ ζυγῆ, καὶ ζευγῆδες ἰμαντόδεσμοι. Tria dicit hoc vocabulum significare, jugum integrum, vel certam ejus partem, vel lora quadam sive coria. Si partem ejus, alia profectò esse nequit, quam de qua huc usq; dictum est. Sed apud eum loco ζεύγλας mallem ζεύγλας legere, ut subsequèntia respondeant. Ζεύγλας interim & ζευγῆδες ἰμαντόδεσμοι, ut Hesychius testatur, hoc est, lora jugorum, non *juga falcata*, ut Gualtherus reddidit absq; sensu apud Pollucem lib. I. cap. 14. Μέσσαβα exponit Etymologus, de quibus Hesychius: Μέσσαβον, ἐξ ἰμαντοῦ ἰμαντῶν, ὃ τὸν ἰσοθεῖα πρὸς μέσον τὸν ζυγὸν προσδέσει ὃ τινες ἐχέουσιον. Sic ibi legendum videtur, non ἢ τὸν ἰσοθεῖα, sicut mea habet. *Messabum est lorum ex crudo corio, quo temonem alligant ad medium iugum, quidam echebæum appellant.* Bene tines, id est, *quidam*, nam echebæum aliter exponunt alii, ut mox dicam. Interea μέσσαβον esse funem illum, quo temo alligatur jugo, firmat quoq; Tzetzes ad Hesiodum. μέσσαβοι ᾗ (inquit) οἱ λῶροι. οἱ μέσοι ὄντες τῆ ζυγῆ, καὶ συνδέουσι τὸν ῥυμὸν τῆ ζυγῆ. Ubi nota, quod sit Tzetze μέσσαβον, quæ μέσσαβον Hesychio. *Mesabi, ait, sunt lora, in medio iugi, qua temonem iugo adfirmant.* Pollux quoq; ad hunc modum lib. I. cap. 13. Ὅζ' ἀλάτις ἰμάς, ὃ τῆ ζυγῆ παρακαταπίπτειον, ἐχέουσιον,

ἔχεισιν, ἢ μεσόκοιον, καὶ μεσόκοιον καλεῖται. Stephanus non rectè *lorum bovem adiungens aratro* explicavit. Neq; satis evidenter Gualtherus: *Lorum autem illud latum iugum contingens*. Quid enim est *contingens*? Loquitur de loro, quod iugo alligat temonem, de quo apud Pollucem proximè præcesserat. Et hoc est παρακαταπόμενον ζυγῶ, *lorum*, quod alligatur iugo. De quo speciatim hic observat Pollux, quod fuerit πλάτυ five latum. Idem lib. I. cap. 10. p. 10. ζυγόδεσμον vocavit. Τα δὲ συνάπλοια ἀπὸ τοῦ ζυγῶ, ζυγόδεσμα καλεῖται. Ita meus Francofurti anno MDCVIII. excusus. Verum sine dubio legendum συνάπλοια ἀπὸν, ut respiciat ῥυμόν, de quo præcedit. Et verterunt: *Iugum autem huic alligantia, iugalia lora dicuntur*. In quibus verbis illud *huic* sine dubio ad temonem retulerunt. Aliis est ζυγόδετης. Hesychius: Ζυγόδεσμος, ὁ ἰμάς τῆς ζυγῆς, ὃν ἔνιοι ζυγόδετην. Latini generali voce *lora* vocant. Inde habes apud Catonem de R. R. cap. 10. *Iuga cum loris ornata tria*. Et Curtius de iugo Gordii loquens lib. III. cap. 1. *Ruptis omnibus loris oraculi sortem vel elusit, vel implevit*. Aufonius de iisdem epist. 24.

Ocyus illa iugi fatalis solvere lora

Pelleum potuisse ducem reor. —

Virgilius ex hac causa dixit *iuga lorata* in Moreto:

Sub iuga parentes cogit lorata iuvencos.

Speciatim tamen observo lora ista esse, quæ Latini *subiugas* vocant. Glossæ veteres: Ζεύγλη *subiuga*. Catonem puto lora istæ appellasse *subiugia*, cap. 63. diversamq; ostendisse longitudinem eorum in plauftro & aratro. Verba habent ita: *Funem torculum esse oportet extentum P. LV. &c. subiugia in plostrum P. XVIII. funiculum P. XV. in aratrum subiugia lorum P. XVI.* Corrigenda hinc, quæ leguntur apud eundem cap. 135. *Subiugia in lustrum lora ped. XIX. funiculum P. XV. in aratrum subiugia lora P. XII.* Ita habet mea editio à Comelino anno 1595. publicata. Sed scribendum, pro *in lustrum*, *in plostrum*, & pro *P. XIX. P. XLIX.* sicut contra in superiori loco pro *P. XVI.* malle *P. XII.* Vulgo putant, subjugia fuisse lora, quibus iugum collis boum eorumve aptabatur. Verum major apud me Glossarum fides, quæ ostendunt ad temonem iugumq; pertinuisse.

se. Solebat autem lorum hoc religari circum clavum, quem à jugo habebant trajectum, Græcis ἔσωρα vocatum. Scholiastes vetus Homeri Il. Ω. Ἐσώρα πάλιαλ & πάλ ζυγῶ ἐπιμέν & ἐν ἄκρῳ τῶ ῥυμῶ πεισηγός. Ἐνθα κρῖκ & ἐμβάλλεται, & τὸ ζυγὸδεσμον ἀποδέδεται εἰς συνοχὴν τῶ ζυγῶ. *Hestor est paxillus iugo immixtus, in summo temonis defixus, in quem iniicitur annulus, & religatur lorum iugi, ut iugum contineat.* Ita Pollux: Ὁ δὲ πάλιαλ & ὁ δμημέν & ἀπὸ τῶ ζυγῶ ἐπὶ τὸν ῥυμόν ἢ τὰ ζυγὸδεσμα περιελίτ- τεται, ἔσωρα. *Paxillus à iugo ad temonem erectus, cui lora iugi induuntur, hestor.* Docent, paxillum istum fuisse in jugo, & transmitti consue- visse per temonem, quia temonem jugo imponebant, ut ostendam in sequentibus. Circulum quoque sive annulum iniecisse paxillo illi demonstrant, qui annulus sine dubio in capite temonis fuit. Me- minit hujus annuli Homerus etiam Il. Ω. in vehiculo Priami:

-- -- Ἐπὶ δὲ κρῖκον ἔσωρι βάλλον
τῆς δ' ἐκάτερθεν ἐνδησαν ἐπ' ὀμφαλὸν.

Annulum paxillo iniecerunt, ter verò utrinque ligarunt, iuxta me- dium. Sic hæc explico; nam ὀμφαλὸν expresse Scholiasti veteri τὸ μέσον τῶ ζυγῶ, iugi medium. Et temonem cum loris ad medium jugi religari consuevisse superius demonstratum est. Quando ait, *ter li- garunt*, lorum illud ter circum temonem jugumque vult fuisse liga- tum firmitudinis majoris gratia. Quo fine quoque longum habe- bant. Quod Homerus quoque indicat, quando præmittit:

Ἐκ δ' ἔφερον ζυγὸδεσμον ἅμα ζυγῶ ἐννεαπήχῳ.

Extuleruntque lorum cum iugo novem cubitorum. Facit lorum lon- gum novem cubitos, quod est brevius nonnihil, quam quæ Cato exigit in plautro. Vult enim esse pedum XVIII. cum novem cubiti faciant pedes tantum tredecim cum dimidio. Dicit autem Home- rus ter ligasse ἐκάτερθεν seu *utrinque*, quod accipio de utraq; parte paxilli sive hestoris, ut in medio illorum vinculo emineret, quæ simul ὀμφαλὸν ζυγῶ ambibant. Habebat enim medium illud quædam foramina, per quæ firmitatis majoris gratia lora illa traji- ciebant simul, cum temonem alligarent. Unde Hesychius: ὀμφα- λόνεσσα, ὀμφαλὸν ἔχοντα ζυγῶν. ὀμφαλὸν δὲ λέγουσι τὰς ἐν τῶ ζυγῶ τριήλας, ἐφ' ὧν αἱ ἀντία δέδεται. *Vmbilicatum, iugum umbilicos habentem. Umbilicos autem*

Q *vocant*

vocant foramina sive cava iugī, in quibus lora religantur. Fuerunt autem illa non tam integra foramina, quam incisuræ quædam ad hoc factæ. Sic enim accipio, quod ait Eustathius: Ὀμφαλίδει δὲ, τὸ ἠκύνειον τινὰς κοίλας ἔχον ὀμφαλοειδέεις, ἢ γλῶσσομα τε κοῖλον καὶ τὸ μέσον τῆς ζυγῆς, ὅπερ οἱ ἱμάντες περιβιδῆαι. Umbilicatum verò, quod habet circulos quosdam cavaos umbilicorum figura, vel incisuram cavam circa medium iugī, circa quam ligantur lora. Præter lorum, temonem iugo alligans, video & lorum aliud à iugo circa colla boum. Exhibet manifestè pictura proximè proposita, & quam Lipsius in de Cruce publicavit. Similiter in illis bobus occurrit, quos ex Porcii marmore dedit Petus libro de Ponderibus & Mensuris. Boves trahunt aratrum, cum iugo istiusmodi.

Habes hic lorum à capite jugī, quod hic simplex est, descendens ambiensq; bovis collum. Græcos λέπαδνα existimo vocasse. Eustathius II. E. λέπαδνα κυρίως, πλάεις ἱμάντες, οἷς ἀνεδεσμῆνοι πρῶτοι τῶν ἵππων πρὸς τὸν ζυγόν. *Lepadna proprie lora lata, quibus colla equorum religantur ad iugum.* Dicit primum manifestè, lora hæc pertinuisse ad colla, eaq; religasse ad iuga, quod notandum. Deinde lora hæc fuisse ait lata. Atq; hac effigie cernuntur in bobus plaustrī, quod in tabula marmorea expressum servant ædes Barbarinæ. Hic sanè lorum si-
ve corium est bene latum, quod colla boum ligat ad iugum. Verum
non.

non de boum jugo loquitur Eustathius, sed equorum. Credo, quod in verbis Homeri, quæ exponit, esset mentio equorum. Pollux aliter non nihil de hoc genere lib. I. cap. 10. p. 11. Τα δὲ ἀπὸ τῶν ῥυμῶν ἀπηρημένα, τὰ ὑπὸ τῆς αὐχένας τῶν ἵππων ἐλιτθόμενα, λέπαδνα. *Quæ verò à temone extensa sub equorum collis constringuntur, lepadna.* Facit ipse lepadna descendere non à jugo, verum à temone. Sed cum Eustathio consentit etiam Hesychius: Λεπάδια, ἰμάδες πλατεῖς, οἷς ἀναδέονται οἱ τραχήλοι τῶν ἵππων πρὸς τὸν ζυγόν. Ita habent editi, sed legendum λέπαδνα, quod jam Stephanus observavit. *Lepadna*, inquit, *lora lata, quibus religantur colla equorum ad jugum.* Expressè dicit πρὸς τὸν ζυγόν, *ad jugum*, non ad temonem. Potest tamen verum esse etiam alterum, si credamus illa lora pependisse ab una parte à temone, ab altera revincta fuisse ad jugum. Et

Q₂ hoc

hoc velle ἀπρημένα Pollucis videtur. Auctor Etymologici alio nomine vocata putat μάσχαλις ἤρας, λέπαδνα, inquit, οἱ κ' τῶν ἵππων ἐνθάδ' ἰμάνες, οἱ μάσχαλις ἤρες. *Lepadna sunt lora circa pectora equorum, quæ & maschalisteres.* At hæc inter se distingvit, & diversa facit Pollux. Nam post ea, quæ de lepadnis, subdit: Ταῦτ' ἐπὶ τὰς ὤμους τῶν ἵππων, μάσχαλις ἤρες. *Quæ verò sub scapulis equorum, maschalisteres.* Ponit maschalisteres ἐπὶ τὰς ὤμους, cum lepadna sint κ' τῶν ἐνθάδ'. Et certè lepadna omnes agnoscunt in collo, vel, quod idem est, in pectore. At maschalistires esse circa scapulas humerosque ipsa vox earum docet. Nam μάσχαλη Græcis *ala vel axilla.* Hesychius: μάσχαλις ἤρ' ὁ δὲ τῶν μάσχαλιῶν δεσμὸς τὸ ἐπὶ ζυγίῳ, τὸ αὐτὸ καὶ μάσχαλις. *Maschalister, vinculum per axillas iumenti, quod & maschalis.* Credo tamen, duo ista lora interdum in summo fuisse conjuncta, indeque factum esse, ut pro eodem sumerentur. Ita suspicor ex imaginibus vetustis, quæ ab Onuphrio ex tabula marmorea ædium Farnesiarum sunt delineata. Ecce tibi cervum curru in Circo ita junctum.

Cingulum, quod collum atque pectus ambit, & lepadnon, quod super humeros & axillas decurrit ad ventrem, maschalister, utrumque in summo conjungitur nodo, in quo fuisse annulus tenendis frenis videtur. Atque ita cernas & in quadrigis à Rubenio delineatis lib. I. Elect. cap. 30. Erant tamen, qui alterutro carebant. Quod ex iisdem

dem Onuphrii imaginibus apparet, quarum aliquæ lorum habent circa collum, aliquæ tantum circa humeros. Et fortassis potest hoc ex eo esse, quod, quæ animalia non habebant jugum, ut ea, quæ trahabant solis funibus à latere jugariorum, ea nec haberent lepadna, sive lora circa collum, sed tantum circa humeros & scapulas, id est, masculasteres, ad quas funes horum puto fuisse religatas, sicut ad lepadna jugum ac temonem. Certè, si consideramus bene Rubeni quadrigas, quæ omnium diligentissimè sunt pictæ, alia videmus lora circa colla jugariorum, alia circa colla funariorum. Hæc enim tenuia & parva sunt: at illa jugariorum profus lata, & à loris triplicibus inter se composita, manifestèq; jugo, cujus caput, desinens in helicem seu spiram à latere unius equi, apertè cernitur, innectuntur. Cæterum, hoc loramenti genus quomodo Latinis dictum sit, hæcenus ignoro. Nam τὴ ἀντίληνα vox, quam quidam afferunt, idonea auctoritate caret. Neq; postilena, unde antilenam deformarunt, propriè de loro usurpatur, ut apparet ex Plautinis verbis, in quibus solis illa vox occurrit. Ita namq; habent in Casinæ A. I.

Ita te aggerunda curvum aqua faciam probe,

Ut postilena possit ex te fieri.

Hic profectò postilena *lorum crassum*, sicut explicat Lambinus, significare non potest. Nullum enim lorum natura sua curvum. Flecti quidem in utramq; partem potest, at per se curvum non est. At verò postilena, etiam priusquam postilena fiat, debet esse curva, ut postilena possit fieri. Dicit enim Plautus, *te curvum faciam*, non ut *sis*, sed ut *ex te possit fieri* postilena. Quare melius, quæ lignum incurvum interpretantur, quod mox ipse facit Lambinus. Nihil eo ligno hodieq; vulgatius in jumentis clitellariis, mulis maximè. Lignum est tres circiter digitos latum, unum verò crassum, figura literæ π Græcorum non abfimili, nisi quod obtusiores rotundioresque habeat angulos. Ejus extrema duo capita firmantur ad clitellas, cætera muli nates ambiunt sub cauda, unde & in lexico Argentoratensi ὑπερίς, id est, *subcaudale*, dicitur. Illud lignum postilena neq; usum habet ullum in iis animalibus, quæ adjuncta vehiculis. Cæterum, quia postilena lignum, ejus imitatione dici antilena nequit, nullum

Q 3

enim

enim lignum istiusmodi ab anteriori parte, neq; in clitellariis, neq; in vehiculariis jumentis. Lego tamen in antiquo Lexico Argentoratenſi: *Antilena*, προσηθιδιον. Et in Lexico Cyrilli: Σπηθις ηρ, *antellina*. Item in Philoxeno: *Antilena*, ιμας ιππων, & mox, *autelena*, διερης ηρ. Ο εστιν ιμας ιππων αδελτον σθηθου. Quibus verbis declaratur, per antilenam significari non lignum aliquod, quale postilena fuit, verum lorum, idq; circa jumentorum pectus. Quamquam, quid postremo loco sit διερης ηρ, haud intelligam, & διασηθις ηρ vel cum Martino διερεις ηρ existimem legendum. Porro, si est lorum, illud ipsum fuerit, quod Græci λεπιδιον dixere. Interim vix dubito, quin Latinum saltem vocabulum sit novum, ac fortassis ne id quidem signet, quod est λεπιδιον. Invenio id enim usurpatum apud Mauritium nostrum, non in vehiculariis, sed sellariis. Mauritius noster lib. I. c. 2. και μικρα τεφια κη των οπισθοδελινων και αντελινων. *Parvatauphia in postilenis & antilenis*. Loquitur de equitibus illorum temporum, qui cum habuerint sellas in equis, sicut liquet ex eodem capite, valde mihi verosimile, antilenas hasce inventas esse cum ipsis, & ad easdem proprie pertinuisse, neq; ullo modo spectasse ad juga, vel significasse illa lora, quibus ad vehicula trahenda utebantur. Certè Græca quoque, quæ in Glossis occurrunt, nova sunt, nec apud veteres recepta, ut appareat rem quoque novam denotare. Accedit quoque Isidorus, qui ob causam hanc expressè: *Antella, quasi ante sella, quemadmodum postella, quasi post sella*. Nam *antella* & *postella* ipsi, quod aliis *antilena* & *postilena*. Unde aperte sequitur, ad sellas pertinuisse. Fueruntque hæc omnino ιμαςις, id est, lora coriacea, sicuti Philoxenus testatur, hodieque receptum est. Nec videre possum causam, quare vestes maluerit explicare Vossius in Lexico. *Sanè vestem fuisse de cauda dependentem arguit, quod antilena item vestis erat, qua pectus equis tegebatur*, ait, postilenam explicans. Verum talem de cauda dependentem vestem nemo prodit veterum, nec in ullis monumentis aut imaginibus antiquis potest observari. Atque istoc quidem jugum apud veteres. Solebat autem jugum istiusmodi usurpari non in bubus tantum, quæ res notissima, verum etiam in equis. Liquet ex loco Curtii, quem attulimus in præcedentibus, & Virgilius lib. III. Æn.

Sed

*Sed tamen iidem olim curru succedere s' veri
Quadrupes & frena iugo concordia ferre.*

Hinc apud Græcos ζυγιοί ἵπποι, apud Latinos *jugales*. Sic enim eqvos istiusmodi appellat Virgilius *Æn. vii.* & Servius ad lib. V. *Æn. Iugis*, pro equis *jugalibus*. Mulis quoq; imponi solebant. Unde Claudianus in Epigrammate de mulabus Gallicis:

Et pareant duro libera colla iugo.

Etiam asinis. Itaq; habes apud Catonem *jugum asinarium* in de R. R. cap. ii. *Iugum plostrarium* i. *jugum vinarium* i. *iugum asinarium unum*. Et hac ex causa apud eundem cap. 62. *Iuga boum, mulorum, asinorum* nominantur, pro tot paribus. Illud etiam notandum, quod hæc juga haberent in collo. De bubus res est nota, quamquam aliqui religarent ad cornua, quod minus probabatur. Columella lib. II. cap. 2. *In opere boves arctè iunctos habere convenit, quo minus colla eorum labefactentur, iugumque melius aptum cervicibus insideat. Hoc enim genus iuncturæ maximè probatum est. Nam illud, quod in quibusdam provinciis usurpatur, ut cornibus illigetur iugum, ferè repudiatum est ab omnibus, qui præcepta rusticis conscripserunt. Neque immeritò: Plus enim queunt pecudes collo & pectore conari, quam cornibus.* De mulabus discimus ex Martiale, quando lib. ix. in Edilium epigrammate, quo nil dicit esse tritius, inter alia sic ait:

Non ruptæ recutita colla mule.

Vocat enim *ruptam*, quæ est læsa à iugo. Læsionem porrò illam facit in collo, quod appellat *recutitum*, quia labra vulneris reflectuntur hiantque. De equis discimus ex Scholiaste veteri Homeri, quando ζυγόν exponit, τὸ ἐπιτιθήμενον ξύλον ταῖς τραχήλοις τῶν ἵππων, *lignum impositum collis equorum*, ad II. E. Inde Curtius lib. iv. cap. 15. *Equi crebra iactatione cervicum iugum excusserant.* Quibus verbis simul liquet, non fuisse religatum validè, sed potuisse excuti. Hinc de Solis equis Ovidius in fabula Phaëtontis: *Saltu in contraria facto Colla iugo eripiunt.* Tacitus Vita Agr. cap. 31. de Brigantibus, respectuq; huius rei: *Nisi felicitas in socordiam vertisset, exuere iugum potuere.* Et Florus lib. II. cap. 14. de Macedonibus: *Sed prior iugum excutit Macedo.* Sed & *imposita* tantum juga iccirco dicuntur. Cicero de

Nar.

Nat. D. *Nos onera quibusdam bestiis, nos iuga imponimus.* Græci partem illam colli appellabant λόφον. Eustathius II. ψ. Λόφος δ' ἐπὶ τε βοῶν καὶ ἵππων καὶ ἡμιόνων, τόπος τῆς τραχηλῆς, ὃ ἐπὶ σιθελῆς ὁ ζυγός. Stautius tamen iuga ponere in pectore videtur lib. vi. Theb. illo versu:

— *Nunc auidi prono iuga pectore tangunt.*

Non intelligo, quomodo tetigerint iuga pectore, si fuerunt in collo. Nam de viris currus agitantibus sermo esse non potest, quia reliqua non ipsos spectant, verum equos. Sed fortassis sermo est de iugis non propriis, sed præcedentibus, quoniam velut ex opposito dixerat ante: *Spatio, quo quisque valebat diducti fuere.* Quamquam, cum sit ibi sermo de quadrigis, quarum interiores tantum equi iugum habent, quomodo id subsequentes tangere potuerint, perinde intelligere haud valeam. Igitur notandum, non hic cohære tangunt pectore, verum absolute dici, *iuga tangunt.* Dicuntur tangere iuga, qui pedibus cursu in altum sublatis genibusque hoc faciunt, maxime, si ipsi pectora collumque flectant, sicut fit in concitato cursu. Quo respectu quoque additur *auidi prono pectore.* Vult enim pectus per aviditatem studiumque currendi habuisse pronum inclinatumque ad terram. Cum quo, quia & cervix & iugum ipsum inclinabatur, fieri profecto poterat, ut genibus tangerentur iuga.

Cap. XII.

De ratione iungendi.

Vni iugo iuncti duo tantum. Olim erant singuli per se, alii post alios in vehiculo. Isidorus explicatur. *Tempo perpetuus, quid.* Emendatio Salmasiana expenditur, vetusque Isidori lectio stabilitur. *Temones plures, unus post alterum.* Τετράρομι & οκτάρομι. *Centum iuga in vehiculo.* Protelum. Protelare. Nonius explicatur. *Protendi ordines equorum.* Equi singuli longa serie. Claudianus, Martialis & Cato explicantur. *Clisthenis atas, & quid invenerit.* Funarii prisca quales. Παρῆγοι. *A fronte, non latere iugalium stabant.* Homerus explicatur. Τετραζυγον & τετραρομον ut differant. *Alexandri mirum vehiculum, in quo singularis iunctura.* Totam rationem iungendi breviter explicata. *Funes.* Σειρά. Ἄντα. *Pollucis versio notata & Gyphani.* Eustathius expositus. Ρύσπες. Ἐλευσῆδες. *Helcia, tania, copula, iunctura, iungla.* κόσμη μέλιον.